

ХАЛЪМГ ҮНН

Советск-Союзин Коммунистическ партин Халъмг таньгэчин. Элст балгэсна комитетсин болн Халъмг АССР-н Деед Советин газет.

№ 242 (3226)

1958 дж. декабрин 5

Үнн 20 деншг

Советск Конституцин Одр

ЗНДР, декабрин 5-д, мана Төрскэй олн-амтн СССР-н Конституцин Одр темдгдэжэ. Эн джил советск амтн эн одриг политическ болн күч-көлснэй билгэу шумита кэвэр тосожана. КПСС-н ЦК н сябрск Пленум СССР-н олн-амтнэй эдл-ахун делгрлтин долан джилэ зураг тезисмүд болн школмудин туск тезисмүд батлж, олн-амтнэй күн-ерт тэвгдсн, тер күүндвр бртгэр келдэж йовна.

1936 джилн июнь сард СССР-н Конституцин проект, бас эн метэр, олн-амтнэй күүндврт тэвгдэд, брэл джил шаху цагин эргид күүндвр келдэ, терүнэ хэбн батлгдсн. СССР-н Конституц тегад советск олн-амтнэй шумгэа оршилгэр гаргэгдсн. Нарт делкэн туудж "навь тинм үлгүр тэвгдэ уга юмн.

СССР-н Конституц күч-көлснэрт бргн зэв бгсн, демократическ социалистическ строй зарлсн деерэн, тер тоотиг күүндэж болх аргэ учрасн. Энүндэ Советск Конституц капиталистическ цуг орн-нутгудин конституцас үлү деерн үзгддэжэ. СССР-н Конституц илэр болн шуд гоодн күч-көлснэрт тааста, олзта диг-дара батлсн.

Советск йосн олн-амтнэс гаргах, олн-амтнэй цэргдэжэ, олна бийсинь күүндэжэ йосн болджана. Көдлмшчн классн, колхозн крестьянствин болн күч-көлснэй интеллигенцин элчнр болж Советск Конституцас иштэ Советмүдт олн депутатнр суньгэгдсн көдлэжэ. Мана депутатнр олн-амтнэй йоста итклтэ элчнрнэй. Үлгүрхд, РСФСР-н бээрн газрин Советмүдин депутатнрин 60 процентнэ промшленностьд болн селэнэ эдл-ахун шуд көдлэжэ көдлмшчнр болн колхозникуд.

СССР-н Деед Советд 58 кели-амтнэс элчнр баянэ. 831 депутатнр көдлмшчнр болн крестьянмуд, терүнэ тоод 614 депутатнр промшленность болн селэнэ эдл-ахун шуд көдлэжэ. Советск олн-амтнэй деед йоснд суньгэсн улс дунд 336 күүнд күн баянэ.

Шидр Советск Конституцас иштэ мана республикин Деед Совет суньгэжэ болэ. Советск Конституцин бгсн аалр зэвиг олзлэж Советск Халъмгин күч-көлснэрт деед йосн суньгэжэ гэдэн политическ нн-вэгнэн, Коммунистическ парть итклтэ гэдэн үзүлцхэв.

Деед Совет суньгэжэ гэдэн цуг суньгэчнрин 99,93 процент орлцн, коммунистнрин болн партийн биш улсин хамцлтин кандидатнрин тэбэ суньгэчнрин 99,4 процентнэ дууган бгв.

Халъмг АССР-н Деед Советин депутатнрин тоод 45 көдлмшчнр болн колхозникуд, тедн дунд 49 халъмгуд, 33 күүнд күн суньгэгдэ. Советск йосна цагин эргид халъмг олн-амтнэй дундсн олн күн көдлмшчнр нэрн тууруудж уралан гарцхэв. Эднэ кегснэ депутатд суньгэгдэ.

СССР-н Конституц мана орн-нутгин олн кели-амтнэй ах-дуугинэйр ннцүлэж, инь-глүлжэж конституц. Мана Халъмг республик, наадк кели-амтнэй республик, областнэй дахдэ цэцгдэж, политическ, экономическ, культурн делгрлгдэн уралан хурдлаж гарв.

Советск Конституцд СССР-н граждан улсин зэвнэ зарлгдсн деерэн, алык чигн аргэ-эвэр теткдэжэ. Советск улс цугтан көдлмшчн келж чадх аргэ-та. Көдлмшчнрин болн цэргдэчнрин тонь зогелтан уга бсэд йовна.

Сургзуль-эрдмэрин, культурарн ард хоордэж үлдсн орн-нутг баяснэсн Советск Союз ода делгү сургзультэ, түүрүлгч культурта орн-нутгт хуврв. Советск научн болн техническ күүвэрнэ ода цуг делкэд лавта ил үзгднэ.

Советск государствд Коммунистическ парть гардврч нилчтэ болдгнэ Советск Конституц батлна. Коммунистическ парть йоста олн-амтнэй парть болдгнэ, күч-көлснэрт итклтэ, эднэ джиргэлинэ харсдгнэ давсн цагин тууджин дамшлт лавта үзүлв.

"1959—1965 джилмүдт СССР-н олн-амтнэй эдл-ахун делгрлтин контролн тоогын туск" тезисмүд батлгдсн коммунистическ тосхлтин программиг күүндэжэ советск олн-амтнэй джиргэлинэ улм ббдлүлх, СССР-н Конституцдар теднд бгдсн зэвиг олзлэхд улм бргн хаалгэ секдэж гаргэх.

СССР-н Конституц—делкэд түүрүн болдэж динлсн социализмн Конституц, марксизм-ленинизмн алдр чидлэг, коммунизм динлхиг батар үзүл джэжэ.

Үр Н.С. Хрущевин докладин тезисмүдэр нүүндвр негддэжэ

ЭДЛ-АХУН БОЛН КУЛЬТУРИН ДЕЛГРЛТИН ПРОГРАММ

Олахн Яшкульд района партийн активин хург болэ. 1959—1965 джилмүдт СССР-н олн-амтнэй эдл-ахун делгрлтин контролн тоогын тускар КПСС-н XXI хург деер үр Н.С. Хрущевин кех докладин тезисмүдин тускар партин райкомин сеглэтр үр Азыдов доклад кев.

Долан джилн эргид мана Халъмг АССР-н, тер дотр Яшкульск района эдл-ахун делгрлт ямаран болхин тускар докладт тодрхагэр келгдв.

Докладар босдэж келсн улс района эдл-ахунд баях дуту-дундсн тускар, тедниг цагтүдэл уга кехин тускар келцхэв. Района совхозмудар, нег үлү "Кировский", "Гашунский" совхозмудар үвд белдгнэ көдлмшчн татугэр кегдэж.

— "Кировский" совхозин зэрм фермсэр кошармуд ода бнйнь күүндэж бел кегдэ-

ад уга, зэрм хөбчнр газр герт баяцхэжэ, хөбчнрин ик зунь хот-хоолар, нег үлү гүйр-бдмгэр түүр баянэ гилж КПСС-н обкомин инструктор үр Кислов келв.

Тедү мет йовдл наадк совхозмудин фермсэр, отармудар баяхин тускар активд орлцсн улс келцхэв.

КПСС-н XXI хургт нерэдсн социалистическ дорлдэн фермс дунд, хөбчнр дунд бргэр делгржэ йовна. Малмудан гаууугагэр үвэлүлэж гаргэх, зун хон болгэнас 110—120 хургэ авх, хон болгэнас дундлэд 6-7 килограмм ноос авх даалгэврумуд нургэлаж хөбчнр авихагна тускар активд келцхэв.

Долан джилэ зураг тускар совхозмудин хөбчнрин хургулт, эклц партийн организацар күүндвр цааранлнэ кегдэж йовна.

Д. БАДМАЕВ.

ИРХ ЦАГИН ГЕРЛТЭ ХААЛГЭ

Сарнинск района Чапаевин нертэ совхозин көдлэчнр, тосхачнр, малчнр, механизатормуд Н.С. Хрущевин кех докладин тезисмүдин ик бргиджэ-таргэр тосцхэв.

Тосхачнр дунд болсн хурт ирораб Иван Михайлович Тюриков босдэж үг келв:

— КПСС-н XX-ч хургин хөбн мана энүкр Төрскэй селэнэ эдл-ахун болн промшленнэ тосхлгд ик хуврл гарв. Ода, КПСС-н XXI-ч хургт «1959—1965 джилмүдт СССР-н олн-амтнэй эдл-ахун делгрлтин контролн тоогын тускар» үр Н.С. Хрущевин кех докладин тезисмүд ончта үнтэ документ мөн. Эн — мана ирх цагин герлтэ хаалгэ.

Видн, тосхачнр, 1959 джилн январь сард болх хуринг уктэж ним даалгэвэр авчанавди: январин негшин күртэ больницин гер, бдмг бөлгэд гер, хойр улан шугуу эдаврт бгнэвди, ташр деерн 6 кошар баярдж дууснавди.

Үр Тюриковин келсн доньндэж урч Хажиров Борис, бригадир Байдук Петр босдэж үг келцхэв.

Комсомолец Аркадий Убушиев ни-

лорама брүн эртэе авн, асхн ора күүртэ көдлэж, тосхлтин кергтэ нилматериалар теткдэжэ.

Совхозин ах хөбч Иван Васильевич Блиниев шидр хө бөкэчнрин республиканск хурт орлца, эврэннэ көдлмшчн дамшлтан цуг хөбчнрлэ республиканск трибуна деерэс хувацла. КПСС-н XXI-ч хург уктэж, үр Блиниев Н. В. хургэлх зун хон болгэнас 125 хургэ, хон болгэнас 6 килограмм ноос киргэжэ авх болдэж үгэн бгв.

Ах хөбч коммунист Иван Лахаев үвэлэжгдэн саянэр белдэд, кошаран дулаад, үвэлэжгүри 200 тонн өвэ эврэннэ чидлэр зөбдэж авэ.

Тосхачнр, хөбчнрлэс механизатормуд чигн ард үлэжэ баяхин.

Эн джил тракторист Дорджиев Санж 3.143 гектар өвэ хадв, тракторист-комбайнер В. П. Чесовских 950 гектар газр хадгэв. Буудя хурагэна цагла 28 бдрин эргид 644 гектар таря хурав, шофер коммунист В. М. Прохвятилов эн джилн эвлэцэ ави 87.000 тонн-километр машингэри йрвад, 765 тонн аца зөв.

А. БАЛАКАЕВ.

Советск Конституц

Цаг—цагар сольгдэж, Улм-улм герлнэ, Джил, насн негддэж Джиргэл улм кеернэ. Бички, көгшин уга Байрта джиргэх хувтэ, Алн үзгэр барлгдсн Алдр орин йоста.

Көдлх, сурх, амрхд Кемдэжн уга бргн, Кесн ачдан йонькинэ Күүндэ нернэ мергн. Эн тоотиг учрагч, Эвиг джиргэл залгч, Седкл ондннэ амрагч Советск Конституц эн! САНЬГЭДЖИН Босн.

АЛДР ЗУРА КҮЦХ

«1959-1965 джилмүдт СССР-н олн-амтнэй эдл-ахун делгрлтин тускар» КПСС-н XXI-ч хург деер үр Н.С. Хрущевин кех докладин тезисмүд цуг советск амтн, тер дотр мана шинэ бөдэ йовх Халъмг АССР-н олн-амтн, зөвчлэж күүндэж эврэннэ халцлтан, эврэннэ халацан келдэж баяцхэжэ. Эн тезисмүдт темдгдэжэ контролн то маны нүүндэ баярдулна.

Болв ганцхн байр манг эн, коммунизмүр көдлгч долан джилэ зураг динлэрт көдлэж күүндэж оркшнэ. Кен чигн күн эврэннэ, тусам көдлэжэсн орман саянэр шумж көдлх, сургзулин медрайн бөдлмшчн ннцүлэж чадаг болх кергтэ. Цуг эдл-ахун нег хөвчнрлэсн ик хурин контролн то дотр тосхлтин көдлмшчн, улм бргиджэжэ туск ик төр халацхэжэ.

Мана Халъмг АССР-н эн төр үгт гол төрмүдин негнэ. 1958 джилэ тосхлтин зураг динлэртгээр чидлэж, наадк долан джилэ зураг хөвчнр саянэр дуусдэж, нүүрт гарн автономн республикудин, областнүмудин түүрүн эргидэн орх эрнн төр.

Эн ик төр манд саянэр күүндэж йовхш. Шинэс тосхдсн ик-ик гермүд дунд хамарла, терэ үүдэ уга гермүдин, балгэе зугалж баях эрмүд ода күүртэ баягэ.

Экономическ герл балгэснэ цемнт баях гермүдт бгднэ. Тер герлинэ тасрхан угагэр шатхш. Одр болгын гишнэ көдлмшчн нагас 2—1 часинэ ил му герл хасна.

Икэр ундасн күн ундан хэрүлэж дуньгэжэ уудг усн чигн даридаг уга болдэж ода.

Электрическ герл, усн хойрин тускар балгэсна захар баях улс ода деерэн теткдэд уга.

Зөвэр ик-ик уулынцсар, тер дотр көдлмшчнр олар баядэ уулынцсар ода күүртэ автобус йовхш.

Үлгүрнэ: Зер-земшин совхозур, Лермонтовин нертэ уулынцар йовсн автобус АТК-д гару бгх — гилж сангдла.

Бука джилн дуусн (тер дотр зуна, намрин сармүдт) балгэснэ уулынцар асфальт вөгдсн уга, көб модл тарагын ик тату-таргтар кегдэж йовна.

Эн тоот көдлмшмүдт балгэснэ бүцэгч комитет бннхэсн икэр онгын бгч баяхнэ сурдханавди.

Ленинэй зааврар, Коммунистическ партин гардврар цуг советск олн кели амтнн эрглэнд Халъмг респу-блик улм бөдэж-бргдэж. Долан джилэ зурагын динлэртгээр төр-көдэж, түүрүн йовх автономн областнүмуд болн республикудин эрглэнд сурх—гндэж бөкэсн партан болн Советск орн-нутгав итклх кергтэ.

ДЖИМБИН Андрей.

РСФСР-н БИЧЭЧНРИН 1-ч ХУРГТ НЕРЭДДЖ

А. ТВАРДОВСКИЙ

АМАН ӨГСН САЛДСИН КӨВҮНД

Эцк угагъар, салдси кб-вүн, Эрт идрддж, бсдж-бослач, Баатр эцкиннь нернд баг-тдж, Байрта хувас улдси угач. Уктлән бәрси сүртә бәад-ләрн Улгүр эцкчнь амтид болла, Бахиджта джиргьятә бийән чамаг Бичә дуратха гисн уга. Кезәд, нег цагт чи Кемр багын эндүд авглад,

С. МИХАЛКОВ

Батхн болн балин Зөг

(Б а с н я)

Бадм цецгт хоньшаран дур-рэд, Балын дусалмуд цуглуудж суусн, Залхурхан меддго, гүдждриг Зббгүр Залху, салднъ Батхн ирнә. — Дахад н и с и ч, Збг мины! Дала хотл чамаг күргсв. Тенд, герт хот дала: Тәрлкин йоралд улдл, Шикртә цәәгын дусал, Шимтә хотин тальвр, Ширәд лашата чанач, Шикр балын дусал... — Уга, болшго, әрлгь, — гидж

С. ШИПАЧЕВ

К ө в ү н д а н

Удл уга, кбвүн минь, Урднъ бәәсн хаалгъан баг-лхч, Генн цагтк маньнатк сань-наган Гедр цоксн күкләр сольхч, Цааранднъ тенъгс, уул ха-ргьх Ценънсн халвгын ду сонъ-схч. Чини гарар кесн тоотиг Кен тоолдж чиләджд чадх,

ЭРНДЖАНА КОНСТАНТИН

А Р А С А

„Куунә“, „эврә“ заядар би-лрдж, Күгдлсн зүркд иньгүдән таньв, Куцл — Лениән Арәсәд олдж Кишгтә газртан халымгм буурлв... Амтнә джиргьл, күцлин тө-лә Овквр Зун-гарас нуулдл... Амән андгьарлдж, ни бо-лдж Арәсә харсджд халымг ноо-лдла. Эәджд болсн Иджд манд, Эәлтә дольгагъарн сонъ ор-глә, Элгисинь медәд, Арәсә тачьлдж, Эврәннъ булдан маниг баг-тала.

Ах дү болгч улсин, у

Москва! Байр-бахин чигн аюгъар, батлгдх зурагын чигн учрар, хууь-селвгин чигн төлә хол-бөрхн газрас хурлдан энд болна.

Москва! Кавказин маньхн уулин беләс, Колыман ал-тта тайгагъас, тачкинс киити Салехардас, төмр цутхл-нъта Уралас, Халымгин нарта теөгәс, хад уулта Алта-гъас — Төрскнә алын чигн захас чамур байрта темц-си, олт-әмтнә келнә билгин зббр бийдән авсн үгин ур-чуд цуглрджацхана. Угин эрдмтрин хург деер олт-зү-сн джилин байн көрнәтә алдр орс литературин чигн, одахн бичг медсн мбст далан зргнә улсин чигн, дорд үзгин цолвнъ болсн не зеегтә «Джаньгърин» кел шинь-гәсн Халымгин чигн элчир цуглрхмн.

Эн хург — Арәсән Федерацин олт нелнә урн үгин байрин хурм. Тоогъарн чигн олт, тоомсарн чигн өрг-Арәсә эврәннъ кесг келн улстан шин организац — ли-тературин, урн үгин ницә тогтаджана. Эн ницән Федерацин олт келн улст коммунизм тосхлгнә дәәч нбиднъ — урн сәәхн литературнь цаарандн делгрх-днъ келджд болшго ин дөнъгән күргхн лавта. Орс советск бичәчнрин нарт делкәд туургсн урн

зонъялмуд (үлгүрлхд, Шолоховин «Товшүн Тень», «Ха-гьлгдси эмг газр», «Куунә тәвси хөв», Фадеевин «За-лу гвардий», Лезовин «О-шугью модн», Фединә «Тү-рүн байрмуд», «Эгл биш зун», Твардовскийн «Васи-лий Теркин», «Ууджмин цаад ууджм») мана бичәчирт, шүлгчирт үлгүр болдг мбн. Одгә цагла ницджд ирлц-дждәх, шинәс гарчах төрмүд хагьлджах Тендряковин, Троепольскийн, Овечкинә, Закурткинә келврмүд, оче-ркс мана дорас бсдждәх бичәчирт икәр дөнъгән күргдмә-нә.

Казахстана бичәчнрин хургт келсн үгдән М. А. Шо-лохов гәрд дахан (үрән) нисдг дасххларн, дживрән ор-гәд, дорагшан буулгьлго улм-улмар ббдән гаргьад йов-дмн гилә.

Тер мет алдр орс литератур багь келн улсин литера-турин бслтд незә чигн дөнъ болдг бәәсн, ода нег ни-цәнд орсна хббн нег үлү туслмджан күргджд, бслтинь дөнънәд йовхн мел ул.

Партин XXI хургт батлгдх долан джилин зура-күч-көлснә делгрлтин зрни булгнъ болв. Мана олт-әмти эл-дв гидг өргмдждәгъар уктад, эн алдр хургур шин диел-

вримүдин ии зура гарв.

Халымг лгнд гүл негдгч ху мүлтә, зб III хург ронов йов бәәх збвт Күч-нөл йовх мани мана бичә үн седкл бмн нуур хуврәдждә Мана б мудт түлд учн, хоцр лгьәри с Хасрин,

ЭЛЛЯЙ

Якут АССР

ЭН ЗӨРГТӘ КҮҮКНЛӘ

Эн Ар үзг— Элдв догши газр! Энунд—тундрин джолмд Энъкр иньгм бәәнә.

Ямаранчн шуургын киитнәс Хәәртә энъкрм аәхш. Якут кууқнә зүркнд Халун цусн буслнә.

Энъгин улсиг гәәхнә Алдг үг келхш... Эн збргтә кууқнлә Арктикд бәәджд чадх!

Гартаи карт угагъар Газр эргджд чадхмн. Гер-малан бүрдкәд Ганцарн, хәәртәм, чидхмн.

Бугь-марлин хонъх Салькна күчнд джиньннә.

Бутин сала бврнъ Сәәхн эрвлзәд йовна.

Ар үзгин кууқнә Авьяс, хәләцнъ ончта. Цагъан зала деернъ Цасна герл-мандлнә.

Кемр сө тачкнәд Буугын а гархла, Керсу ань босшго Буугын сумнас хббгьшго.

Өрән алднд хәәртәм Öргә герүрн орх. Бийим зүркндән сандж Бичгәр мендән илгәх.

Эгл джбблн үгмүд Арә бичгднъ багтх, Эн збргтә кууқнлә Арктикд бәәджд чадх!

ГУЛ

Селент

Киитн брүн салькта Цасн шуукрджд хурлзна. Кууқл дээрси гарарн Селентгәд гас хатхна.

Тедн бдр болгын Кбвәд кбдлджәхнъ үзгднә. Темдгләд, шиндждәд, гүджд-рәд

Кбшси зовсан медхш. Киит таньлг бәәдлтә Кергән тедн хайхш. Кесг бдр терзәрн Кбдлмшинь медхар шилтнәв.

Хәләгьәд, соньмсал шинджд-лхнъ Тедн хавр, нарнур Хаалгь татдждәх бәәдлтә... Терзим киитн кеерүлв.

Үвлиг кууқл диилнә Армлгь нанд бгхш. Улгүр болджд мелгднә Арүн зүрки бульгнә.

Көртә Кууқл Негнъ Наадк

Кууқл — Кбд

Киитн Күчтә Хойр Хару — лав

— Хув

Мана Мбнъ

Тунга Тумн

Келвр

КӨГЛТИН ДАВА

ОЛНА ТӨЛӘ

Кесг джил болад Шовгъра Пүрвә, хуучн кезәнк хаалгъар, Манцин ад-рута хойр тагт гатлад, эврәннъ бич-ки насан давулси «Октябрин дилвр» совхоз талагшан, асхи нарн шуун-дан орсн кемлә, йовуд машинд суу-гьад. Дивнәс ар үзг темцәд гарв.

Шовгъра Пүрвә, баахи нургьта, хатмд, хо-цагъан чирәтә, шулуи келтә, шудрәт, дөч күрсн залу, халы-мг Обкомд инструктор боджд көдл-дждәтә. Обкомд көдлгд улс зунин цагла нургьлдж райодар тарад, гер-тән нам бәәхш гиджд келджд болхмн. Эндр өрүн, Пүрвәг, толгъачнъ дуу-лдж авад, әвлсн джбблн дуугъар:

«Октябрин диллгьнүр» гурви хонгт йовад ирх кергтә, — гил-лән, Пүрвә байрлдж инәгьад: — Эндрин бийднъ йовнав, — гив.

Пүрвән ахлач, бикадүр командир-овкас ирсн Пүрвә ним шулугъар збв бсиднъ алынь болад, тарчгар чирәгьтинь шилтәд хәләв.

Кесг дакжд «Октябрин дилл-гьнүр» намаг илгәтхә гиджд танаас сурхар седлән. Тер совхозадтн би арви дөрв күртдән бсләв, — гиджд хәләцәрн сурсн ахлачин сурврт Пүр-вә хәрү бгв.

Повх учртн ним... — гиджд. Пүрвән ахлач учр цәәлгьәд келджд бгәд. — ода командировкин цаасан бичүлдж автн, — гив.

Пүрвәтә хамдан, эн джил Сар-пульд институт төгсксн баахи зоо-техник, оре күүкн, бас тер совхо-лаур көдлмшт орхар, Эстәс дахад гарв. Дивн күртә Пүрвә хойр — гурв дакжд күр әкхәр седвчи, күүкн: «Ә, тинм.» «Уга, бич.» — гисн ахр хәрү ууртагъар келджд, күр гаргьсн уга. Тинклән Пүрвә бас ду гарлго, тагчг, эн — тенд төгәлнәд тер хәләгьәд, эврәннъ сан-си ухагъан улм-цаарандн гүүл-гьәд, хамр доран кезәнә мартгдсн дууна айе гувнәд, мини бичкидк цага үүрмүдәс ода совхозд кен бәәд болх? — гиджд санад йовб. Приютид күрч йовад күүкн чомдагъан авад, машинә үүдн тал гархла, Пүрвә:

«Аргьулдти, «Октябрин дилл-вр» Приютна районд бәәвчн, Дивнәс мади тер совхозур шулугъар күрхв-дн. Дивнд совхозин баз бәәнә, — гилхә, күүкн:

«Ханджанав, — гиджд хәрү ормдан тохияд суув. Дивнд ирәд, совхозин баз бәәсн хашагъур, күүкнә чомда бәрәд. Пүр-

вә, ббрджд йовхлань, бмнәсн гарч йовси «ЗИС» машин харгъв. Күүкн гаран бргхлә. — шофр машингьән брвдүләд, кабинкин үүд секәд:

— Альдаран йовх санатавт? — гиджд сурв.

— «Октябрин диллгьнүр!» — Суутн!

Күүкн Пүрвән дөнъ угагъар шуд-рмгар машинд давшджд гарад чомда-гъан авб. Пүрвә бас машинд суугьад: — Мана теөгәр йовси күүнд ним машин автобуеас деер. Орч бүтәхлп, — гиджд келхлә, күүкн саак ахарар: — Кен медхв, — гиджд хәрү бгв. Халымгин зүркнд энъкр Манц көдү дакжд бөгүрн гарвчн — халы-мг күүнә седкә байрлуна. Манцин усн урдкаси иктәд, бргджд, негт Идждлин ценъкр усн мет, тактин ам дольгагъарн покад шуугад бәәв. Олт — зүсн шовуд хәәкрджд, джив-риннъ үзүрәр чирд гиджд ус зурад, байрлдж, ббдән хагдад ниснә.

Манц давад, ардан бависн шар үүлн мет тоос тенъгрт күргджд цоон-грулад, күрджднәд гүүсн машин. Пүрвән күйсн күцл — гарлсн совхозинь ббрдүлв. Эн — тенд, ха-лгьин хадждк довьгуд деер, шар — цоохр әлә шовуд, машинәс үргдән уурад, маши төртән авлго, күдр дегә хар болд хоньшарарн даваган ар-чад сууснъ үзгднә. Гирлгән әм де-рән үүрсн хббчир ут ду ишкрд, барг нохагъан хәвргьдән дахулси, хббәнннъ ард санапр йовна. Цадхлнъ

Укрмүд х гентки ор мажд маш риг уурлү билдр — бр-ран гарна үсарн гелчн халымг орад, мусл

Ора бол нарн, негт цогта тул гиджд улаи гарад, олт на чингьгә мана хойг чаддр, хч хойр туру тасрв. Тө нүднд ямә уувр. Кир збвәр ууд дв. Тинг цегәрл, ар олд, итджд, Пүрвә лв. Агъар гьд суусн төргьн ил джан әм инагр тәз тенъгрин рәннъ бәә Пүрвә, эн оддн, газ Дневр гөл ла, Москв

урн үгин делгрлт менд болтха!

врмүдин белгтә ирхәр кинджәнә. Тедү мет, шин, агьу ин зура урн үгин делгрлтин ширгшго булгнь болдж гаре.

Хальмг советск литератур незәд чигн социализм тосх-лгьнд гүдждрәч болдж орлцджала. Арәсән бичәчрин негдгч хуртг мана литератур хара биш олн шин дегтр-мүдтә, зөвәр ин диилвртә ирджәнә. Хальмг бичәчрин III хуртг гиич болдж орлцсн орс бичәч үр А. В. Соф-роннов «бичәчин гар бдгә цагин сутцн деер тасрхан уга бәәх зөвтә» гидж келснь чик.

Күч-нөлсән әрәлл уга коммунизмин тосхлтд гүдждрәч йовх мана республикин малчнрт, тәрәчнрт, тосхачнрт мана бичәчнр незә чигн оньган бгч, нүч-нөлсчнрин әр-үн седил тодрха кевәр умшачнрт үзүлдж, шин тоотиг, бин нүүрт йовгч тоотиг олнд илдкдж, олна дамшлтд хүврәдждәх күндтә ик даалгьвртә.

Мана бичәчнрин ик зунь әндр өдрин диилвртә йовдл-мудт түдл уга хәрү бгч, урн келәрн шиниг батлдж, ху-учн, хоцрлтта хамгиг шалгьдж, чинрән дүүрнь, чим-лгьрән сәәхн зонъялмуд бичнә. Эдн заагт Сян-Белгин Хасрин, Нармин Морхаджин, Хоньна Михаилн, Сань-

гьджин Босян, Баланан Алексейин нань чигн бичәч-нрин нер заадж болхми. Өдгә цагин, әндр өдрин төр хагьллгьнд орлцдж, ик агьута зонъял, түүн бичдждәх улсас Нармин Морхаджин нер темдгджд болхми. Тань-гьчин өслт-бослтд саалтг болгч, медрлән, бийиннь хә-ләцәрн олнас хоцрсн үүлдәчнриг партийн кевәр олнд илдкдж үзүлдждәх зонъял гидж бичәчин сүүлннь, бар-лгдәд уга түүкиннь үндлж болхми.

Хоньна Михаилн әринч, хоома, хуурмг, аля-азд ул-сиг хорта үгәр шардждәх шүвтрлгч шүлгүд умшачнрт, радио соньсачнрт икәр таасгднә.

Мана республик, Арәсән олн бүлин негнь, олна дегц ишндллә кәлән негдүлджд, хоцрлт угагьар коммунизмин хаалгьар алхмндж, коммунизмин долан джилин зура күцәлгьнд орлцдждәнә. Мана экономик—мал. Малчнр—мана республикин гол үүлдәчнр. Теднә тоолвр, седвәр, дамшлт урн үгәр үзүллгьн—мана бичәчнрин эрнн тө-рнь. Малчнрин, тосхачнрин диилврмүд үзүлсн, урн сә-әхн зонъялмуд бичджд, партин шиидврәр тогтсн Арәсән бичәчнрин ницәнд хальмг бичәчнр белгән бгхднь иц-хми.

АДАМ ШОГЕНЦУКОВ,

Кабардин-Балкар АССР

НАМАГ ОРС ГИЦХӘНӘ

Өдрин герләр дуурсн паркд,
Өргн уульнцин ик шууганд
Орсч гидж намаг даньгин
Олн-әйтн келсиг соньснав.

Төрскм Арәсә гидж
Таалдж келх зөвтәв—
Ленинә ухани туурмджд
Нанла, нернләм холвата.

Орсагьар би иньгнәв,
Олиг күндлдж чаднав,
Орсин халутагьар кәдлнәв,
Орс мет чадмгьав.

Э, Арәсә, орсв би!
Элвг газринчн кәвүмб
Зөргтә, чидлтә чамла
Зүркәрн би негмб.

Оигта нерән бәрәд, әрунәр
Өдрин герләр дуурсн пар-
кәр,

Өнъгнь улавртсн Кремлиг
Өбрхнд би үзнәв.
Экин таалмдждта Москван
Элвг напар дуладна.

Өргн уульнцин шууган дот-
рагьар,
Орс гидж намаг келснә
Алнъгтрл уга йовадйовнав.

ГУНГА ЧИМИТОВ,

Бурят АССР

Селенъга гол деер

Көртә пас гатлад
Күүкчүр би өбрдүв,
Неинь ценъкр нүдтә
Наадкнь бурят бәәдлтә.

Күүкдин халх альмишнь.
—Көдлмштн кәцәнъгьу бол-
тха!

Киитн бурятин газрур
Күчтә хавр дууджант?

Хойр иньг күүкн
Хәрүм чанъгьар ннәлдв.
—Хаврт?—гидж
орснь сурв,

—Хүврәхвдн!—гидж
буряткнь зөвшәрв.
Мана хавр

дулан болх
Мөнък Ленинә
герәсәр бүтх.

Тунгай, Хамр-
Дабан деер
Түмн шамин

герл мандлх.
Турвагьар усн
шуугджд гүүк
Тайга модн
напар солнъгьтрх.
Селенъгин ГЭС-н
хаалгь темдглад
Зун джилә
зөбр секхвдн.

Иигджд күүкд келәд
Иргчүр хаалгь сурв.
Негнь ценъкр нүдтә
Наадкнь бурят бәәдлтә.

Күүкдин көмсг цанъгьтв
Күчтә салькн догдлв.
Теднә инәдн джинънв
Тедниг Ленин илгәджд.

Гәрд мет
тер күн
Күүкдиг үзсинь иткдждәнәв.
ГОЭЛРО-д Селенъгаг
эс орулвчн

Күчтә хаалгь темдглад.

МУСА ДЖАЛИЛЬ,

Татар АССР

СҮЛҮГ

Уульнцс көкрджд көбгтнә
Улсн шуургьн үләнә.
Гурвн автоматан атхджд
Дөрвдгчиг сөбгьәр тууна.

Ценъкр сөбгьин тагчг,
Цасн менд улдтн!
Соньскла: мана ардас
Сәәхн хавр аашна.

Уульнцс көкрджд көбгтнә
Улсн шуургьн үләнә.
Тагчг, автоматта гурвн
Теегүр дөрвдгчиг тууна!

СЯН БЕЛГИН ХАЄР

Эврә Арәсән төлә

Тууджд дегтрән бичг,
Туургсн йовдл келг.
Хальмг хорунж Сян-Белг
Французла чавчлдсн болг.

Эзн цагьан хаанас
Эрк ачлвран автха,
Арәсә харсачнрла бас,
Арүн нернь йовтха.

Зун джил болчкад
Зузан архив секг.
Нохала дунъцәдг үдлннь
Нойн болхар седг...

Би эгл шүлгчв,
Бийән кирисн нертәв.
Угта цаг уудлджв,
Унъган көбх кергтәв?

Ялчин уугьн үрмб,
Ядугьар бссн күмб.
Советин цагт зуг
Сонр кишгтә цуг.

Гурвн зун тәвн
Гудждрлт иктә джилмүдт
Хальмг орсла уурлнә,
Хамдан Арәсәд буурлнә.

Алдр Төрскн бәрлдәтә,
Амрг урдуд энъкр.

Әмәрн олн келиә
Арәсән тууджд әндр.

Эвдрл бокрхар зүткгсн
Эвин делкә ббк.
Эврә газран харсгсн
Элвг нерд мөнък.

Эрдни, Тамара ахта,
Эрдни зөрг бахта—
Тень голан—Төрскән
Теврәд, әмәрн харсна.

Арүн Төрскнн төлә
Амнәсн хагьцад одла...
Ардан герәстә бнъгрнә,
Ачта нердн мөнъкрнә.

Кедү хальмг баатр
Кец дерлсн болхв.
Будажешт, Париж, Берлинд
Буутагьан бумблатаг олхв!

Эврә Арәсәгьән харсачнр,
Энъгүднъ туурсн дәәчнр,—
Харулхг дунъгән кинәв,
Хальмг унъган гинәв.

Теднән дурдгсн
дуучин дун
Теньгрт хадх,
газрас гарх!

Н. БАЙТЕРЯКОВ,

Удмурт АССР

Б И Х У В Т Ä В

Мини селән, Варзи-гол
деерч,
Маш туурмдждта балгьсдас
чи холч,
Ода деерән чи школин
картд
Онц пегәр темдгдгдәд угач.

Далас, уулмуд дөрхид уга
Хар модн әнд үзгдхш—
Харгьа орагьарн никтрджд
шуугна.

Деегәрн үүлн делврджд
нфүдг

Мини селән мал бсқдгт,
Мини газр ургьч хурадгт,
Москвада нег кингьар кин-
лггт
Маш икәр би байрлнав.

ДОРДЖИН БАСНЬ

Уулин цецг

Күүнд хавр үзүллго
Кислждәх эн цаснла,
Көбрк, көркхн цецг
Кезәнн иигәл сарсачкв?

Чамаг таслдж күүкдт
Кесг белгсн болхгов.

Цаг гидг кемдждтә,
Цаг эврә эргитә
Цагнь ирхлә—цаснд
Цецг манчурснь энв!

Ода эн агчмла,
Орджах цасиг збрәд,
Орчлнь гәәхдждәх чамаг
Ормасчн ягьлж көндәхв!

Чингин унрәр канъкисн,
Ке теегин хаврар

Учүкн байр үүдәсн
Уулин шар цецг,
Орджах боранд уйдгго
Орчлнъгин кеериджд бол!

үкрмүд хаалгь керчәд гарч йовад,
генткн ормдан тулгджд зөгсад, ор-
мадж машин таягшан хәләджд, шоф-
ринг уурлулад, гацад, зөри гилтә,
биллр—биллр ишкджд, аргьул хоо-
ран гарна. «Укр мал гацата болвчн,
үсәри гемән хәрүлнә» — гисн хуу-
чн хальмг үлгүр Пүрвән сананд
орад, мусг гидж инәв.

Ора болад, барун үзгт сууджд йовх
нари, негт амарнь нааран хәләлгәәд,
погта тулгь деер тәвдждәх ик чигн
гидг улан мөнъги хәәснә бәәдл
гарад, өтраджд дорагшан орад, дуу-
на чиньгә газрт идшлжд йовсн те-
мәнә хойр бөкн заагт суугьад, торч
чадид, хальтрад, дошад, бөнк ардк
хойр турун заагтн унв. Хо—бүрүл
тасрв. Төгләннәдн явәд шилтвчн,
нүднд ямаран чигн баран бәргдгнъ
уурв. Кирихнь, совхоз күртә одачн
зөвәр ууджд газр үлдсн болдж медг-
дв. Тингдждгәәд, генткн, теньгр
цегәрәд, ән—тенд неждәд—хошад-
ар ода, негт шатасн шамс мет герл-
тәд, Пүрвән ора деер цәәджд манд-
лв. Агьар серүтрәд, Пүрвән хәвр-
гәд суусн күүкн хаалгьин нимгн
торгьн илац үмев. Пүрвә бәс пин-
жаган әм деерән көдрәд, гарлсн
виллр кәлгьр гәәхв. Акад юмб,
теньгрин бийн, газрин бәәдләс эв-
рәнн бәәдлән авдг кевтә. Улгүрәд,
Пүрвә, ән теньгрин, ән мандлждәх
одли, газрин олн захас, шуугата
н, Днепр төлин көвәгьәс, тәдәнә, цаг-
ла, Москва балгьснд, гучиндәвхр

герин орагьәс, одахн, кесг дәкжд
шинджджд хәләлә, болв, әндрк, эв-
рә бичкндәк насна әрәтрджд алтрсн
теньгрлә әдл биш билә. Сөбгьин
огьтргьу ода, мел урдк кевәрн.
Тедниг цаг көндәсми уга. Долан бур-
хд, алтн гасн... Дуунд ордг, цевр
сәәхн арви тавна сар альдәс гарснь
медгдгго чилгр теньгрт генткн манд-
лв. Пүрвән өөр суусн күүкн, ду
гариго, урдк кевәрн тагчг, атисн
дүрстә, ним сәәхн теньгрин кеег
төртән авляго, гейүрсн бәәдлтәгьәр,
эврәнн бөдгән хәләджд, хая-хая, ик,
ценъкр бнъгтә, нүднәнн үт сур-
мөгт чинхләсн нульмс, бичкхи тор-
гьн, дөрвдждн әрәтә альчурар ар-
чна.

— Хәләхинь, күүкн, та ән сарин
бәәдлтәт, — гиджд, хургьарн сар
зааджд, Пүрвә инәджд күүкнд келв.

— Тана келсн дунъцәлгьитн,
цуг кели әйтнә шүлгчнр, кесг зун
джинмүдт давтад, хурцинь мокару-
лв. — гиджд ходрад күүкн хәрү бгв.

— Унн чигн болх. Кезәнк биш,
нам мини таньдг зарм хальмг
шүлгчнр ода бийн нарн сар хойрас
төрүц салхн. Болв, зөвшәл өкләтн,
би танд нег хуучн хальмг тууль
келжд бнәв, — гиджд, күүкнә ууд-
вр тарахар, Пүрвә келв.

— Келтн, — гиджд, күүкн, әс
соньмесар хәрү бгв.

— Шуугата ик балгьснәсн, сәәхн
олн үүрмүдәсн, асрад бөскен энъкр
аав—әәдждәсн, джиргьлдән түрүн са-

лад, күүнә хон таньдго газрур ирджд
йовх баахн күүкнә уудлврнн учр,
Пүрвә, үг угагьар, бәәдләрнъ медв.
«Әдждо хальмг теегин нег захд
гедрен совхозд, балгьснә шууганла
идждлсн би ягьджд тееджд бәәхв?
Юонь төлә джиргьлиньн бәйрта
уйн сәәхн багь насан әнд давул-
хв? — гиджд ән күүкн әс санджа-
хий? Көбрк, көбрк», — гиджд санад
Пүрвә:

— «Сәәнә сананд әс бәәсн юми
муугьин тунъгритг бәәдмн» — гисн
хальмг үлгүр санадам орв, — гиджд
күүкнд келв.

— Муугьинь «Октябрин динлгь-
нүр» совхоз гиджд тоолхмб? — гиджд
күүкн мусхләв.

— Сәнъ — шуугата ик балгь-
сн, — гиджд Пүрвә маасхләджд кел-
лв.

— Тана үлгүртн нанд таасгдв.
— Болв, өдрин дуусн гилтә хам-
дан йоввчн, би тана нер медхшв, —
гиджд Пүрвә неринь сурв.

— Зоя Иваненко, — гиджд күү-
кн, инәджд гарап өкләнн, Пүрвә
бәс эврәнн нерән келв.

— Тана гейүрсн бәәдл, ән тень-
грт мандлсн сар хойр, нанд, бичкн-
дм, мана оч йовх совхозд, әәджимм
келжд бгсн тууль санандм орулв.

— Та ән совхозд гарлт?

— Би Улдчнәсв. Болв арви дөрв
күртәи «Октябрин динлгьнд» өсл-
әв.

(Чилгчн дарук номерт).

Колхозин өслтин хаалгы

Ишантинск районы Ленинә Һертә колхозин хөбчәр, үвләр хөд хургы-луулгына чинриг саялар медцхана. Тегәд колхозин ах хөбч үр С. Милаев әп джил хөбдән үвләр хургылулад, хургылсн 100 хөп болгынас 117 хургы авсн бәәнә. Ода ән хөбч 1955 джил хөбдән үвләр хургылулад, 100 хөпнәс 125 хургы, хөп болгынас 6 килограмм ноос киргәдә авхар ши-нае даалгывр авб.

СССР-н Деед Советин депутат, социалистическ күч-көленә Герой үр Я. А. Омельченко аерик бөкдәжәх бөд малин толгына болгынас бәр болгып 1.200 грамм бөсә авхар даалгывр авв.

3-ч болн 4-ч номертә МТФ-н саальчир, үкрчир саалин үкр болгынас 1.550 литр үс саадж авхин төлә ноолджацхана. Ән фермин түрүн нүүрт йөвх дамилтә саальчир Ю. Прохвятилова болн К. Шапенко саалин үкр болгынас 1.900 литр үс саадж авх болжав.

Ән колхозин тугьлчир үр М. Изупован болн Н. Изупован хәләдә асрдәжәх тугьлмуд 10 сар күрхәәри дундәд нег толгынас 190—200 килограмм татна. Ягыд әдн ним күпләмүдтә болв гилә, үр М. Изупова, Н. Изупова хойр хәләдәжәх тугьлмудтан гарсн бдрәсн авн эврәннә кыямдәжән тасавр уга бөч аерснә аш болжана.

Ән үвлә ола мал дулан хаша-ха-

цед үвләдәжәнә. Келәд ән джил шинәс хөбнә 9-н хаша, тугьлмуд бәрх 3 гер, нег гахан гер, малчир бәәх 6-н гер тосхгәв. Ола малд бөх 79.870 центнер өвсн. 53.110 центнер солод, 102.034 центнер әрднн-шишә болн хар гуйрин силос, 39.972 центнер концентрированы хот колхоз белдәж авб.

Колхозин механизатормуд бас ик дилчир күчн. Намрар тәрәд тәрәгән агротехническ бөдм чинртәгәр тәрәд дуусв. Колхозин трактормуд болн селәнә әдл-ахун машид яслгып хурдар кегдәжәнә. Трактористир үр Д. Барабанш, И. Парахоня, комбайнермуд В. Шевченко, И. Вдовичкий, токарь П. Ребрин, трактормуд болн селәнә әдл-ахун машид яслгына бөдләшт шултә кевәр кәдләжәцхана.

Колхозин әдл-аху джил ирвәс бөсә йовна. Ән джил эврәннә әдл-ахугәсн 15 сәй арелнә авхар тоолджана. Әндә ән колхоз Соленовск МТС-с 4 сәй арелнәга техник хулдә авла, тер тоод машини-тракторн мастерской, нефтебаз, машид хадгылх хашас, трактормуд, селәнә әдл-ахун нань чигн машид.

Колхозин әдл-ахун производств ик бөдән бөкдәжәнә. Долан джилин сүүләр колхоз буудя, мах, үс, тос болн ноос гаргылган хойр холван, бөд мал, хөбдән — 2—3 холван бөсхәр темдәлжәнә.

И. М. БАЗЮК.

Азд-алялә ноолдлгын — ола-әмтнә керг

Шидр. Приютнен селәнд милиционерт туугәсн нег цөкк багычуд йовлж йовхчә үзгәв. Минь бөкдәжәр, хот уудг герүр болн кинотеатрүр әдн күзүндән шарф зүгүгәд салькнд терүгән дервкүлсн йовлж йовад, зууран күкүк харгыхла, телниг аялгыл, столовойн официанткә бөдләшт келгүл уга, буэр-азр үг келләд йовхәла. Хаджугәр йовлж йовх улсә керүл-цүгә татлдәж йовла.

Ода тер багычудин: Ф. Миловановин, Репяховин болн П. Мордасовин гартнә савүр, күрзс, хот авч йовх кастрюль уәднә. Оцкдәжәр „героймуд“ бәәсн, әндр толгыгаган унджулсн, чирәгән захарн ташрлдә бултулад йовцхана. Столовойс хот авхар гартан кастрюльтә йовхларн, әс гидж гартан күрз авцхәсн кәдләшт туугдәж йовхларн, таньдг улсәс чирәгән бултулад, нургыан бөхәр седцхәнә. Наад бәрсн, шоглсн инәдн теднд соньсгәднә.

Столовойн бөр азд-аля йовдл гаргысн И. Кравченкон туск уул заргәд бгдәв. Кравченког 10 хонгар суулгыв.

Иим йовдлмудиг тәвдәж бөхын биш.

Тер „героймуд“ келү чигән нуднәннә хәләдән ола-әмтнәс будтулхар седв чигн, 15 бдрин туршар ола-әмтнә тедниг шоглж, наад бәрсиг тедн уки-уктлән мартхн уга.

Указ бәәнә биший. Ола-әмтнә бөвшуниг әвдсн улс цааджлгәд уга улдх зөв уга, — гидж терүнд келгәсн бәәнә.

Милицион районн отделенә ханин улс ола-әмтнә доньгәр клубд, чайнойд, нань чигн ола газмудт зөвәр ола азд-аля улс бәрв, телн цуггар цааджла харгыв.

Иларнә келх кергтә, икнәдән багычуд заргыла харгына, зәрмдән нам комсомольчир. Багычуд дунд сургьмджин бөдләшт мууггар кегдәжәжиг ән ил медүлжәнә.

Дөрвәлгч совхозин централн усальбд школин военрук — комсомолец Осипов, азд-аля улсәла ноолдә кеджәх милицион кәдләчд дөн-нөкд болл уга, нам бийнә сокутгар, гүвдлдә татлгәнд орлцә.

Капиталистическ орн-нутгүдт гардг тийм йовдлин экономическ болн социальн көрнә мана орн-нутгт кезәнә уга кегдсн. Болв, капитализмәс, хуучна цагас улдсн авьяс, хаджгәр хәләц ода бийнә бәәгә бәәнә.

Кәдләшт дурго, социалистическ әдл-ахуд хоомаггар бөдлгә зәрм улс, азд-аля әркнч улс, брк-булдән буру йовдл үзүлдг улс тер деер келгәсн тоотиг гаргына.

Хуучн цагас үлдсн авьясла күчтә ноолдә кех кергтә, зуг тер цагт азд-аляг, әркнчиг бөкрдәж болхмн.

Комсомольчирин болн цуг багычудин оньгинә ән кергүр зөрүлх кергтә.

М. СТАЦЕНКО.

Приютненск РОМ-н начальни.

ОЧЕРК

ЧИЛГРӘ КҮҮКН

Ола джилин бмхн Чилгр селәнә орс гелнәгин герт арв гарсн наста, шуурха-буурха хувцга, кәл нуцкәр халыг кууки ордж ирв. Гер дотран орс гелнә эмгтәгән хоюрхн сууна. Эмгән гелнә „матушка“ гидж дуудна, бөвгән эмгнә „батюшка“. Ордж ирсн кууки „әднә нерднә тийм болдг кевтә“ гидж санад тагчк зөгсв.

— Эх, матушка, әлдү цаг болна гидг ән! Халыг күн гуульгә гуухиг көбшрх насндан үзх бәәдждвн. Тийгдәж кен күн санджала, дәрк!

— Батюшка, би гуульгә гуудж, әрлгә сурдәж йовхшв. — гидж кууки аюрхн келн, газршагыгад одв. Эмгн бөвгн хойр ән угинь соньсад, хоорндан ормалдәд одцхав.

— Не, тегәд ю хәәдәж йовлач? Нернчн кемб? — болдәж эмгн куукинас сурв.

— Нерм Маша. Танад зарц кууки кергтә гисиг соньсад ирләв...

— Хәлә, матушка, орс Һертә бәәдәж. Не сән, кенә куукимбчи, келдүтәвч? — гидж орс гелнә сурлгы авх болв. Кууки иим „сурлгы“ мел бгә, нам туундән ярдәд гимәр цөкрдә ирлә. Унинь келхлә „буру номт“ болад буру хәләлднә. Оцкдәжәр бдрәс авн нер-усан оньгдәнар келлг дасдәж авла.

— Чилгрә кууки.

— Чилгрин селән дала, куукиднә ола, әкчнә кемб? — гидж сурад орс гелнә күрджнәнд инәв.

— Әкчәк угав, бичн улдләв — гидж кууки келәд брцлдв.

— Не, болтха. Орс Һертә ягыд болсмбчи?

— Халыг биш болсндәв, бәдлр төләдән. Кирстә балдрвв гидж келәд, кууки үксчеджән уудлад уг утин бучтә киртә зес кирсән үзүлв.

— Осподи, — болдәж деги хоюрн зальврал, эмгн бөвгн хойр нүдән пәәлгәдәж бөдән хәләлдәд кирсәдәж мөргв. Телниг дурагыд Маша бас кирсән гурвн хургыарн умшлдәж бәрсн, орсәгәр мөргв.

Нань ола угинә угагыр зөвшәрәд, куукид хууч-сәәдчән умскәд зарцан кедж, негомта килнцтә әмтн гидж бр-бвдәж, әлвг телжәдлин шавхрт күртәдәж гертән бәәлгәв.

Нег джил болв. Бүкүл тег дуурәд цаг кәдләд бәәв. Чилгр деер Халыг таньгычин ах хург болхмн, Советин йос токтахмн, — болад шуугад одв.

— Амд йовхла аягтә темән үзгдхмн бәәдәж. Йосн-госн угагыр насн турш бәәсн халыг улс эврә йоста болх гидж кен санджала, матушка! — гигәд орс гелнә зөвүрләд үл-хуув алдәд, орад-га-рад бәәдәж болв. Кирстә балдрмуд Советин йоснд бөдән гарч йовна, ән ик хургин Хөбчин Боза, кирс зүүхдән Маслов Григорий болсн, туунә кәвүн Алексей толгәлхмн болна. Ода зарц бәәх кууки

Туунә хөбн чигн Маша орс гелнәгинд зарц болад бәәв. Кесг зөвлнә, аяк-ичхәс бөткүртә, нег аврл-т уга аюл ода бийнә Мария Владимировнан уханас гархн, тбруц мар-тгдхн. Хөрн негдәч түрү джил деер немр аюл үзүлдәж Маслак атамантә алач-махч банд гарч ирәд Советин йос унтрахар седдәж цус-нуд татв.

Нег бөркәг бдр тер деермч улс ирәд Чилгр деер халыг орс холу хөрн зургьан коммунистриг чавчдәж авл. Тер йовдл, тийм сурдм аюл бичкн бәәсн Машад бөдүн кууки тоолвр толрха уханднә орулв. „Зөгсчәтн зуг, бәзлнәгүд! Ослж авса, танәс әнә бшәг авса!“ гидж кууки дотран андгәр тәвәд хорлдәж уульв.

„Иссусин номта кирс буута күн иим кил кел-

Маша, кирс зөүсн. Шепин Владимирин бәәсинә сура-соньса бәәлж, орс гелнә меддәж авла. Ән шин йоснд „ут өстә, ахр үхатә“ куукид улс бас төрт орумн гинә. Цагнә болад, бөсәд-бөсхәла мини зарц кууки бас төр медх йовдл үзгдх чигн биз. Ягылж медхв? (ага, паг! Цагнә болхларн цасн деер түсүр шятнә). Оргн теетг, сансарн дурнлан бәәсн орс гелнәгә, наснә болхн бмн бргид ола зүсн тоолвр орв. Ут хар лавшган унджулсн, әкилсн шар үсән әм-дал деерән шавшүлсн ән гелнә Чилгр деер унх нөбрән, амрх бдрән мартлж зөвлнә әдлв. Яахан олдәж әс чадад алавл...

Таньгычин ола үлс темәтә, мөртә, пар тергтә Чилгр деер нүүгәд нөгшлж ирв. Ода совхоз деер „Чайная“ бәәх бор харгыа гериг бөсәдәд ола ишкә гермуд бәрв — хургин улс пәтрлхмн Ишкә гер болгына зүв тотх туст уннд халад улаң дариг делскә, барун тотх тустнә Ленинә зург залв.

Нарт-делкә деер уга-ялу, бичн-бөвү улсын цугтаннә ав болсн күн Ленин бәәсиг тийгхд бичкн наста Маша бас лавтрха меддәж авла: „Мана ав, маш алдр бөгн Ленин!“.. Көбшн, бичкн угад джиргәлин хаалгыднә юн әс үзгднә. Узсн хамгнә, насчсн цагтнә зүүдн болдәж медднә.

дәрк! Ай, матушка!“ боллж орс гелнә эмгтәгән тийгхд зөвүрлсиг Маша мартәд уга.

Ода Чилгрин „Лиманный“ совхозин тал дунд тер хөрн зургьан коммунистүр бумбланта бәәнә. Ән совхозин пәссветин ахлч Мария Владимировна бичкидк цаган тер хамгарн саяна. Урднә ән сельсоветин ахлч болдәж 1931 джиләс авн халыг нутг 1943 джил нүүрх күртә Ходжгорова Мария Владимировна кәллә.

Халыг теетгән, зөрдәж бөсн Чилгртән 1955 джил Чилгрә кууки Маша хәрү нүүдәж ирв. Ода тәв гарсн иткәтә инә авалян — Ходжгәра Арлгыан Сиврин зөвлнәгә улдәсн, уугын кууки ах дү гурвн көвүгән дахулсн ирәд совхозас отар хө толгыадан даадәж хәрүлв.

Ән джил Халыг республик хәрү токтах заамд, совхозин кәдләшт бөдлүлхд туста орминь олдәж урднә намшсн төр толгыалгч уулнә Мария Владимировнаг совхозин ола суньгыачнр Халыг АССР-н Деед Советин депутатд нег дуугьар зөвшәлдәж шидв.

Чилгрә кууки джиргәлин хаалгы — мана Советин йосна, алдр Коммуна партин баатр тууджла заг уга бәрлдәтә.

Чилгр, 1958 джил.

Редакторин орчә Б. А. Сангаджиев.

Халыг АССР-н Министрмүдин Советд бәәдәж Снабсбытин управ-лель ним әд-тавр хулдәжана:

Загыс бәрдә капров гөлм.

Гөлм уйдг утин.

Эрәстә хадасн.

100 метр күүнәс ус татдә лебедеж.

3 полүстә электрорубильник.

Дотр оньсмуа.

Торгын көннәс болн нань чигн әд-тавр сул хулдәжана.

Хайгы: Элет балгысн, Ленинә уульиц, 202-ч номертә гер.

«УПРСНАБСБЫТ»